29/10/2022

Μάνης Χρυσόστομος: Ξεχάσαμε την μετάνοια

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Μέσα στή φλυαρία τῶν λόγων, τίς ποικίλες ἐκδηλώσεις, τήν ὅλη ἐξωστρέφεια πού παρατηρεῖται, τό θέμα μετάνοια παρουσιάζεται ὡς ξένο στή βιοτή μας. Ὡς νά μήν χρειάζεται, ὡς νἆναι μόνον ἀναγκαία στά τέλη τῆς ζωῆς μας. Ἄλλα θέματα κατακλύζουν τόν χῶρο τῆς ὕπαρξής μας καί ἡ λέξη «μετάνοια», ἠχεῖ σάν κάτι τό ἀπόκοσμο, τό ὀπισθοδρομικό, τό ἐνοχλητικό. Ἴσως, ξεχάσαμε τήν μετάνοια.

Ὡστόσο, ἡ πραγματικότητα δείχνει ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος βρίσκεται σέ μία ἀδιάκοπη προβληματική κατάσταση. Ἡ ἁμαρτία ἔχει εἰσβάλλει τά μέγιστα στή ζωή μας καί διακόπτει τήν ἐπικοινωνία μας μέ τόν Θεό. Ἡ πίστη δείχνει τραυματισμένη καί ὁ ἄνθρωπος ἀλλοτριωμένος. Ἡ πνευματική κρίση τῆς ἐποχῆς μας ἐμφανίζεται μέ ὑποχωρήσεις συνεχεῖς σέ ἀκατάλυτες βασικές ἀρχές, μέ συμπλέγματα, μέ ἀνατροπή τῶν ἠθικῶν κριτηρίων.

Ἐν προκειμένῳ, ἀρκοῦν τρεῖς βασικές διαπιστώσεις:

α). Ἡ ὑλοφροσύνη. Εἶναι τό πρῶτο πού κυριαρχεῖ. Ὁ μετα-μοντέρνος, ὡς ἀποκαλεῖται, ἄνθρωπος ἔχει ἐλκυσθεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τό γήϊνο – ὑλιστικό φρόνημα. Σ’ ὅλους τούς τομεῖς, ἡ ζωή διαμορφώνεται μέ χρηματοοικονομικούς ὅρους. Ἄσβεστη τυγχάνει ἡ δίψα ἀπόκτησης ὑλικῶν καί μόνον ἀγαθῶν. Ἕνα πάθος πλεονεξίας, τό ὁποῖο δέν ἔχει τέλος. Ἰσχύει ἀπόλυτα ἡ εὐαγγελική ρήση: «Καθελῶ μέν τάς ἀποθήκας καί μείζονας οἰκοδομήσω καί συνάξω ἐκεῖ πάντα τά γενήματά μου καί τά ἀγαθά μου καί ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου… ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου» (Λουκ. 12, 18-19). Καμμία ὑποψία περί ψυχῆς. Ἀδιαφορία γιά τόν πλησίον. Ἄγνωστη χώρα ἡ πνευματική ζωή. Θόλωση τῆς πίστεως. Παραμερισμός τοῦ Θεοῦ. Σαφέστατα εἶναι σέ ἐφαρμογή τό βιβλικόν: «Ἔφαγε καί ἐνεπλήσθη καί ἀπελάκτισεν… ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη καί ἐγκατέλιπε Θεόν τόν ποιήσαντα αὐτόν» (Δευτερ. 32,15). Ἀλλά ἡ ἀλήθεια, ὀφείλουμε νά ὑπογραμμίσουμε, ὅτι βρίσκεται στό: «Ὅταν ἔχεις τόν οὐρανό τἄχεις ὅλα». Αὐτό εἶναι τό «μεῖζον» καί ὄχι οἱ «μείζονες ἀποθῆκες» τῆς ματαιότητας τοῦ κόσμου τούτου.

β). Τά ψυχολογικά προβλήματα. Εἶναι ἀναμφίβολο τό γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῶν καιρῶν μας παρουσιάζεται νά ἔχει πολλά ψυχολογικά προβλήματα. Νοιώθει ἕνα κενό στήν ὕπαρξή του. Κενό ψυχῆς. Καί τῷ ὄντι, διέρχεται βάσανο. Εἶναι ἀληθῶς βασανισμένος καί κουρασμένος ψυχικά ὁ σημερινός ἄνθρωπος καί ζεῖ σ’ ἕνα ἀπαράκλητο κόσμο. Ἡ ὑποδούλωσή του στά πάθη, ἡ αἰχμαλωσία στό κακό δημιουργεῖ μία ζωή γεμάτη ἄγχος, κατάθλιψη, ἀπόγνωση, ἀπελπισία. Φθάνει ἀκόμα καί στά ὅρια τῆς αὐτοχειρίας. Χάθηκαν οἱ στόχοι καί τά ὁράματα. Φυγαδεύτηκε τό νόημα τῆς ζωῆς. Καί ὑπάρχουν πολλοί συνάνθρωποί μας ἀπαρηγόρητοι. Καί ὁμολογοῦν: «Ἐν τῇ κακίᾳ ἡμῶν κατεδαπανήθημεν». «Ἀρετῆς σημεῖον οὐδέν ἔσχομεν δεῖξαι» (Σοφ. Σολ. 5, 6-13). Τί φοβερό, νά λέγει κάποιος ὅτι ἡ ζωή ὑπῆρξε

μηδέν. Καί ἡ πραγματικότητα αὐτή εἶναι ἀμείλικτη. Γι’ αὐτό καί προβάλλει ἡ ἀδήριτη ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος πού ταράσσεται νά ὑπερβεῖ τόν ἀνθρώπινο λόγο γιά νά βρεῖ τόν θεϊκό λόγο, ν’ ἀνακαλύψει τήν ἄλλη λογική, ἐκείνη τοῦ Εὐαγγελίου.

γ). Ἡ διάσταση ἀπό τήν Ἐκκλησία. Τρίτη διαπίστωση εἶναι ἡ διάσταση ἀπό τήν Ἐκκλησία. Παρατηρεῖται πράγματι μία ἄμβλυνση τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ ἤθους καί φρονήματος τῶν ἀνθρώπων. Χαλάρωση τοῦ συνδέσμου τῶν ἀνθρώπων μέ τήν Ἐκκλησία καί τά ἱερά της Μυστήρια. Καταγράφεται αὔξηση τῶν πολιτικῶν γάμων, ἀποχή ἀπό τόν συνειδητό ἐκκλησιασμό, ἐπιφανειακή θρησκευτικότητα, θεώρηση τῶν ἱερῶν Μυστηρίων ὡς κοινωνικές ἐκδηλώσεις. Αὐτά τά φαινόμενα εἶναι πνευματικῶς ὀλέθρια καί ἡ στάση αὐτή δέν διασφαλίζει τήν πνευματική ὑγεία τῆς κατά Χριστόν πολιτείας. Ἄλλωστε, ὁ καθένας μόνος του δέν μπορεῖ νἆναι Ἐκκλησία, οὔτε νοεῖται Χριστός χωρίς Ἐκκλησία κατά τήν λανθασμένη ἀντίληψη ὅτι: «Ἐγώ διαμορφώνω τό πιστεύω μου» καί «ἐγώ δέχομαι τό Χριστό, ἀλλ’ ὄχι τήν Ἐκκλησία».

Συνάμα μέ τίς παραπάνω διαπιστώσεις παρουσιάζονται ποικίλες προτάσεις ἐπανασύνθεσης τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας στά πρότυπα μιᾶς ἄκριτης παγκοσμιοποίησης δίχα τήν θέση τῆς Ἐκκλησίας. Καί βέβαια ὁ νεο-διαφωτισμός ἔρχεται πάντοτε στό προσκήνιο θεωρούμενος ὡς πανάκεια γιά τήν ἐπίλυση ζωτικῶν θεμάτων τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Ὅμως ἡ φοβερότερη τραγωδία γιά τήν ζωή τοῦ ἀνθρώπου γεννᾶται ἐκεῖ ὅπου ἐκδιώκεται ὁ Θεός, πού τίθεται στό περιθώριο, ἐκτός τοῦ δημόσιου βίου, ἐκεῖ τελικά ὅπου νεκρώνεται ἡ πίστη, λείπει ὁ ναός καί ἀπουσιάζει τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καί παύει τό «κατά Θεόν πολιτεύεσθαι». Ὅταν δε διατυμπανίζεται ὅτι ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου, δηλαδή τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀναχρονιστικός, συντηρητικός, μεσαιωνικός, αὐτή ἡ ἄποψη εἶναι καθαρά προχειρολογία καί κενοφωνία, ἀποτέλεσμα ἀμάθειας καί ἡμιμάθειας. Τοῦτο, γιατί ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι καιρικός ἀλλ’ αἰώνιος, δέν εἶναι ρητορική μίσους ἀλλ’ λόγος ἀγάπης γιά τόν ἄνθρωπο, τόν κάθε ἄνθρωπο, λόγος ἀλήθειας καί ὄχι ψεύδους. Καί τό σπουδαιότερο τῆς Ἐκκλησίας, πού διακονεῖ καί λειτουργεῖ ὡς «ἰατρεῖον ψυχῶν», εἶναι ἡ λύτρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν ἁμαρτία, ἡ μετάδοση τελικά τῆς ἀθανασίας. Αὐτό κάνει ἡ Ἐκκλησία. Καί μόνον μ’ αὐτό, καταξιώνεται.

Ἡ ἀπομάκρυνση, λοιπόν, αὐτή ἀπό τό Θεό εἶναι ἀνάγκη νά τελειώνει. Φθάνει πιά νά στεκόμεθα μακρυά. Νά ξαναγυρίσουμε στό «σπίτι τοῦ Πατέρα». Καί χρειάζεται ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νά προσέξει τήν πνευματική διάσταση τῆς ὀντολογίας τῶν θεμάτων. Νά σκεφθεῖ βαθύτατα. Ὅ,τι «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενί ἡ σωτηρία οὐδέ γάρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπό τόν οὐρανόν... ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. 4,12). Ἡ λύτρωση ἀπό τό κακό καί τήν ἁμαρτία βρίσκεται κάπου ἀλλοῦ. Εἶναι στήν

ἐπιστροφή καί στήν ἐπανασύνδεση. Στή γλῶσσα τῆς θεολογίας ὀνομάζεται «καταλλαγή» (Ρωμ. 5,11), δηλαδή συμφιλίωση μέ τόν Θεό – Πατέρα. Αὐτό εἶναι ἡ οὐσία τῆς μετάνοιας. Ἔτσι γιά τήν ὑλοφροσύνη, ἡ μετάνοια λειτουργεῖ ὡς σκέψη αὐτογνωσίας. Γιά τήν ψυχική ἀκαταστασία, ὡς θυγατέρα ἐλπίδας καί γιά τήν διάσταση ἀπό τήν Ἐκκλησία, ὡς βάση μιᾶς αὐθεντικῆς ἐκκλησιαστικῆς βιοτῆς. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός εἶπε: «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, κἀγώ ἀναπαύσω ὑμᾶς... Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶος εἰμι καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ καί εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν» (Ματθ. 11, 28-29). Ἀλήθεια, πρόκειται γιά μία λυτρωτική πρόσκληση. Τό ἀναγνωρίζουμε ὅτι ὅλοι μας εἴμαστε κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι ποικιλοτρόπως. Μήν τρέφουμε αὐταπάτες. Ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει τό: «Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν». Ἔτσι, ἡ μετάνοια εἶναι ἕνας ἀτέλειωτος δρόμος. Τελειώνει μόνον ὅταν κλείσουμε τά μάτια μας. Καί τό «μετανοεῖτε» τοῦ Κυρίου δέν εἶναι σέ χρόνο παρακείμενο. Εἶναι σέ ἐνεστῶτα διαρκείας χρόνο.

Δύο περιστατικά ἀπό τό Γεροντικό εἶναι πολύ χαρακτηριστικά γιά τό ὅλο θέμα, ἄξια πολλῆς προσοχῆς.

Τό πρῶτον:

«Ἔλεγαν γιά τόν Ἀββᾶ Σισώη ὅτι, ὅταν ἔμελλε νά τελευτήση καί κάθονταν οἱ πατέρες γύρω του, ἔλαμψε τό πρόσωπό του σάν τόν ἥλιο. Καί τούς λέγει: «Νά, ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ἦλθε». Καί μετά ἀπό λίγο λέγει: «Νά, ἡ χορεία τῶν προφητῶν ἦλθε». Καί πάλι τό πρόσωπό του περίσσια ἔλαμψε καί εἶπε: «Νά, ἡ χορεία τῶν ἀποστόλων ἦλθε». Καί ἔλαμψε πάλι τό πρόσωπό του πιό πολύ. Καί ἰδού, ἦταν σάν νά μιλοῦσε μέ κάποιους. Καί τόν ρώτησαν οἱ γέροντες λέγοντας: «Μέ ποιόν μιλᾶς, πάτερ;». Καί ἐκεῖνος εἶπε: «Νά, οἱ Ἄγγελοι ἦλθαν νά μέ πάρουν καί παρακαλῶ νά μέ ἀφήσουν γιά νά μετανοήσω λίγο ἀκόμη». Καί τοῦ λέγουν οἱ γέροντες: «Δέν ἔχεις ἀνάγκη νά μετανοήσης, πάτερ». Καί τούς εἶπε ὁ γέρων: «Σᾶς βεβαιώνω ὅτι δέν βλέπω νά ἔχω κάμει ἀρχή». Καί πληροφορήθηκαν ὅλοι ὅτι εἶναι τέλειος».

Τό δεύτερον:

«Ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος, ὅταν εὕρισκε σέ μαύρη ἀπελπισία τόν ἀδελφό Δοσίθεο πού τοῦ εἶχαν ἐμπιστευθεῖ, μετά ἀπό τίς κατάλληλες νουθεσίες, συνήθιζε νά τοῦ λέγει: «Ὁ Θεός συγχωρήσῃ σοι. Ἔγειρε, ἀπό τοῦ νῦν, βάλωμεν ἀρχήν. Σπουδάσωμεν τοῦ λοιποῦ καί ὁ Θεός βοηθεῖ. Βάλωμεν ἀρχήν. Εὐθέως δέ ὡς ἤκουεν (ὁ Δοσίθεος), ἠγείρετο τρέχων μετά χαρᾶς εἰς τήν ὑπηρεσίαν».

Συνελόντ’ εἰπεῖν, ἄν κάτι χρειαζόμεθα στούς σημερινούς δύσκολους καιρούς μας, αὐτό εἶναι ἡ μετάνοια. Τό «βάπτισμα τῶν δακρύων». Τήν μετάνοια, πού περιφρονοῦμε καί γιά τήν ὁποία δέν μιλοῦμε καί δυστυχῶς τήν ξεχάσαμε.